

Kjøreregler for Forelesningen

NB: Forelesningen vil bli tatt opp og lagt ut på YouTube etterpå. Hvis du ikke ønsker å komme med på opptaket, skru av mikrofon og video, og ikke del skjermen din. Du kan også velge å forlate denne forelesningen nå.

Stille spørsmål? Du kan når som helst bruke **Chat feltet på Skype** til å stille spørsmål. Du kan også **melde deg med navn** i feltet til å muntlig stille spørsmål med påsatt lyd og video. Men jeg følger ikke med på dette feltet mens jeg gir forelesning. Etter forelesningen, kan jeg besvare spørsmål (skriftlig & muntlig).

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Tromsøundersøkelsen

1974-2021

Forskning og innovasjon på
Helgeland 23.04.2021

Tromsøundersøkelsens forskningslaboratorium

76 900 innbyggere

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Sterk allianse med Tromsøværingene

Tromsøundersøkelsen – fra 1974

Bakgrunn

Høy forekomst av hjerte-karsykdom i Nord Norge

Formål

- Studere årsaker til hjerte-karsykdom
- Overvåke risikofaktorer
- Forebygge sykdom

Gradvis utvidet

Andre store folkesykdommer som diabetes, lungesykdom, kreft, beinskjørhet og brudd, psykisk helse og rus, muskel-skjelettsykdommer, aldring og demens, kronisk smerte...

UiT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Gjentatte målinger i 46 år

Tromsøundersøkelsen	1974	1979-80	1986-87	1994-95	2001-02	2007-08	2015-16
Oppmøteprosent	74%	78%	75%	72%	79%	66%	65%
Antall deltakere	6595	16 221	21 826	27 158	8 130	12 982	21 083

UiT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Befolkningsbasert helseundersøkelse

bygd opp gjennom 46 år

Spørreskjema: utdanning, arbeid, helse, sykdom og symptomer, kosthold, fysisk aktivitet, bruk av medisiner og helsetjenester...

Biologisk materiale: Blod, urinprøver, avføringsprøver, spytt...

Målinger: Høyde, vekt, blodtrykk, hjerterytme, hoftelivvidde...

Kliniske undersøkelser fra 1994: Ultralyd av hjerte, hovedpulsåre og halspulsåre, EKG, beintetthet, muskelstyrke, lungefunksjon, øyenbunnsfotografering, aktivitetsmåling, smertefølsomhet, tannundersøkelse...

Kobling til endepunktregistre

- Dødsårsaksregisteret
- Kreftregisteret
- Tromsøundersøkelsens endepunktregister
Kardiovaskulær sykdom, hjerteinfarkt, atrieflimmer,
hjerneslag, venøs blodpropp, beinbrudd, diabetes

Tromsøundersøkelsens BIOBANK

- verdifull samling av biologisk materiale

Blodprøver

De fleste deltakerne fra Tromsø 2, 3,4, 5, 6 og 7

Serum og plasma

Lagret – 70° C
> 800 000 serum/plasma prøver i biobanken

Urin, spytt, nese/halsprøver, avføring fra utvalg i enkelte undersøkelser

EUTRO passer på data og biobank

Behov for sikker og hensiktsmessig lagring og forvaltning

- **Datalagringsystem utviklet ved UiT (EUTRO)**
Vurdert som meget god av Datatilsynet
- **Datasettmodul, prosjekt- og biobankmodul**
Sporingsystem og logg
Funksjonell og rask kobling og uthenting av data
- **Datapresentasjon gjennom NESSTAR (NSD)**
<http://tromsundersokelsen.uit.no/tromso>

Oppgaver som ivaretas av Tromsøundersøkelsen

Forvaltning og drift

- Ivareta henvendelser fra forskere/ deltakere/ andre
- Rådgivning
- Datahåndtering (data ut/ inn)
- Internkontroll
- Prosjektoppfølgning
- Kontraktsforvaltning
- Endepunktoppdatering/ lenke til registre
- Saksforberedelse til råd og utvalg
- Dialog med institutt/fakultet/universitet

Økonomi

- Utarbeide budsjett
- Søke finansiering
- Økonomistyring og rapportering

Utnytte datamaterialet til relevante formål

- Forskning og publisering av høy kvalitet
- Folkehelseoppdraget
- Prioritere bruk av biologisk materiale
- Fatte beslutninger om ny kontakt med forskningsdeltakere

Strategisk og operativ utvikling

- Ivareta faglig historikk og videreutvikling
- Forankre i regionale/nasjonale strategier og føringer

Organisasjonsutvikling

- Rekruttering og nyansettelser
- Personaloppfølging
- Etablere arbeidsutvalg

Internt samarbeid med Biobank og EUTRO

Eksternt samarbeid

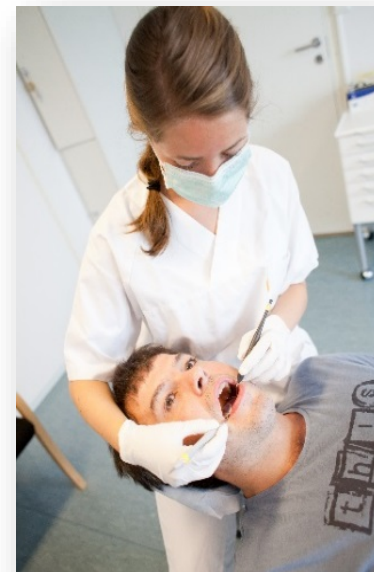
- Nasjonalt og Internasjonalt forskningssamarbeid, NCD, GBD m.fl.
- Infrastruktursamarbeid, konsortier
- Troms & Finnmark fylkeskommune, Tromsø kommune m.fl.
- Helsedataprogrammet - helsedataservice

Kommunikasjon og samfunnskontakt

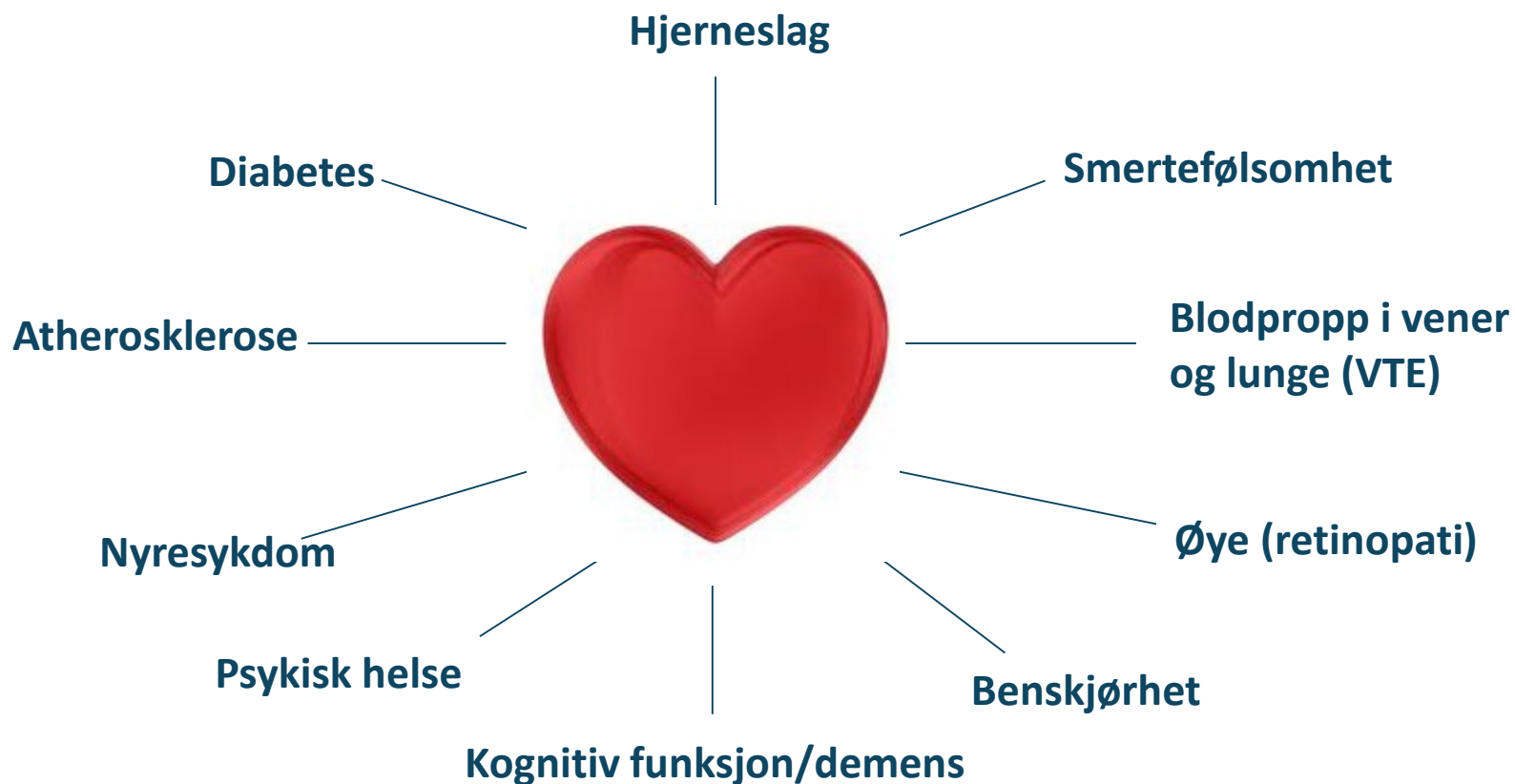
- Nettsider
- SoMe
- Media
- Representasjon

Hva forskes det på?

- Hjerter-karsykdommer
- Kreft
- Diabetes
- Kosthold
- Miljøgifter
- Normalbakterieflora og helse
- Antibiotikaresistens
- Alkohol
- Fysisk aktivitet
- Munn- og tannhelse
- Øyehelse
- Aldring - demens
- Beinskjørhet-brudd
- Kronisk smerte
- Søvnproblemer
- Bruk av helsetjenester
- Bruk av legemidler
- Psykisk helse og rus

Hjertet i Tromsøundersøkelsen

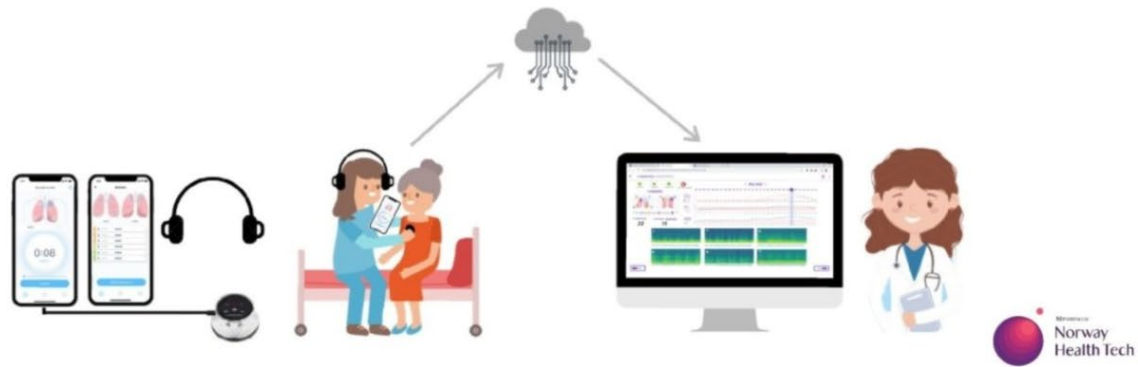

Innovasjon i Tromsøundersøkelsen

NYHETER PROSJEKTER EVENTER MEDLEMMER LØSNINGER RESSURSSENTER + OM OSS +

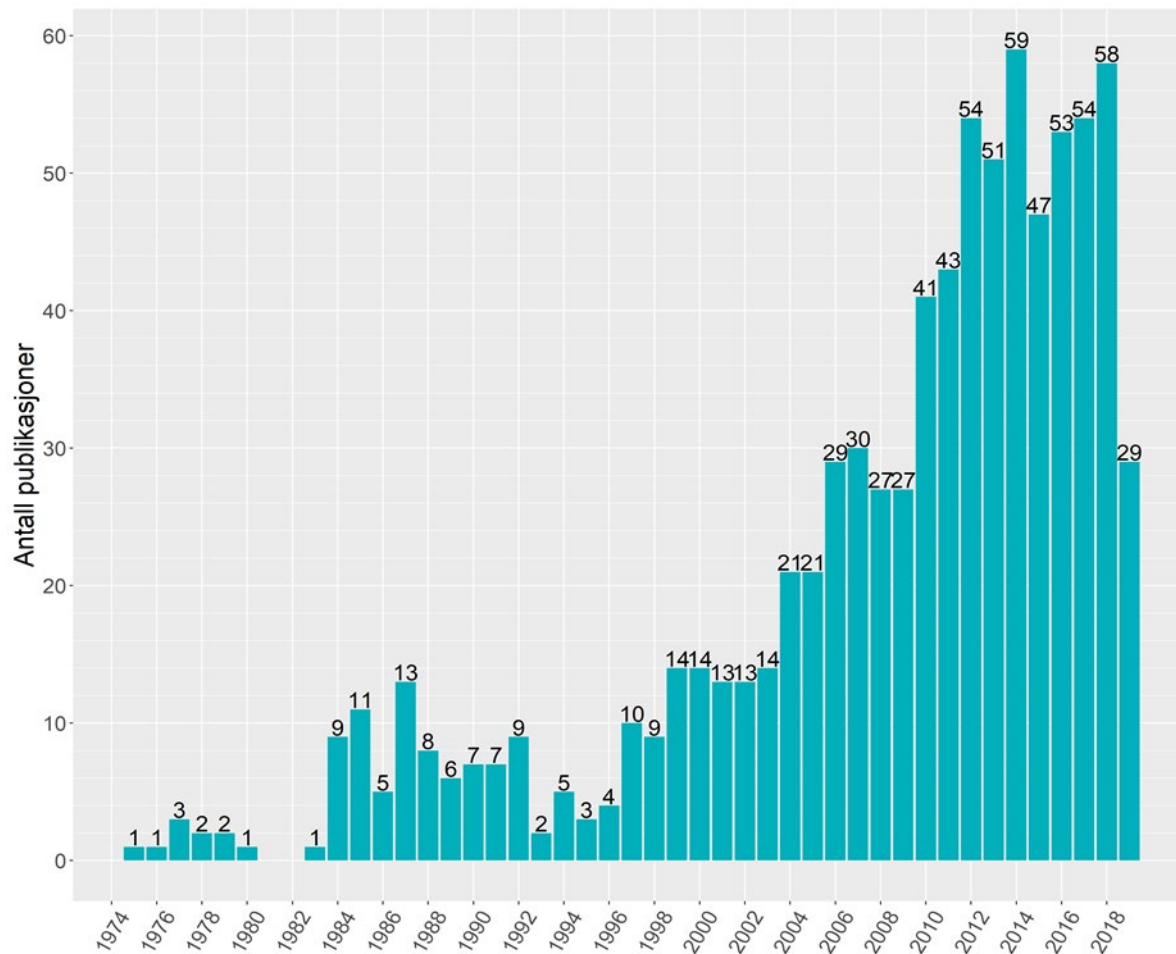
EN | NO

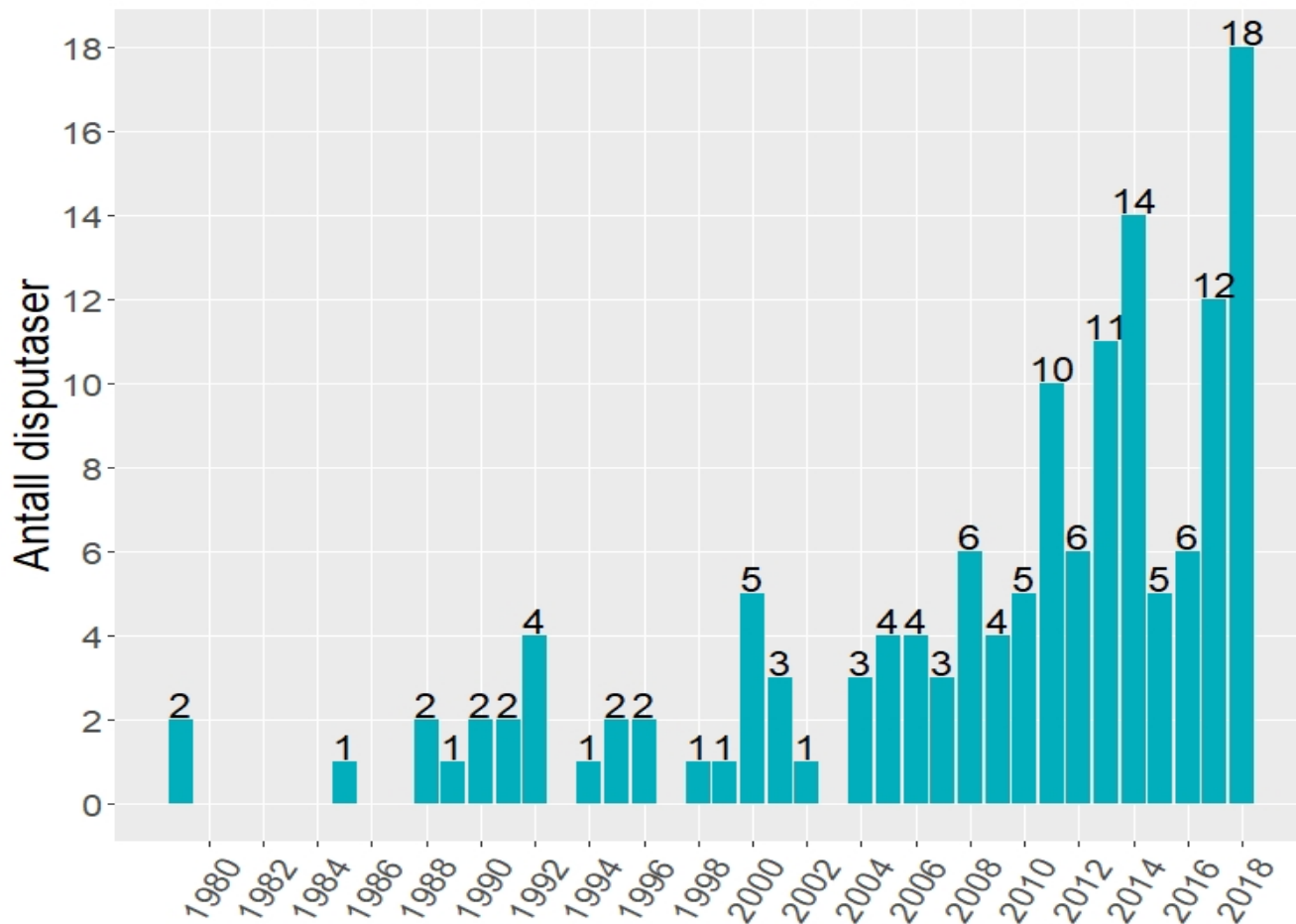
Medsensio

Vitenskapelig produksjon

Ca 900 vitenskapelige. publikasjoner

Vitenskapelig produksjon > 150 doktorgrader

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

>230 pågående prosjekter

Tromsøundersøkelsen > 230 prosjekter

70 ph.d.

86 postdok/forskerprosjekter

Resterende er mastergradsprosjekter

Forvaltningsavgift for tilgang til data (TDI)

Phd og postdoktorprosjekter

Konsortieprosjekter (større forskningssamarbeid)

Mastergradsprosjekter

Alle forskere tilknyttet forskningsinstitusjoner kan søke tilgang til data

For fremgangsmåte og variabelpresentasjon se

www.tromsoeundersokelsen.no og

<http://tromsundersokelsen.uit.no/tromso/>

Tromsøundersøkelsen etablerer kontakt med ansvarlig forskningsgruppe
Søknader behandles av Data og publiseringsutvalget, månedlige møter

Forvaltningskostnader (eks. mva.) ved datautlevering i 2020:

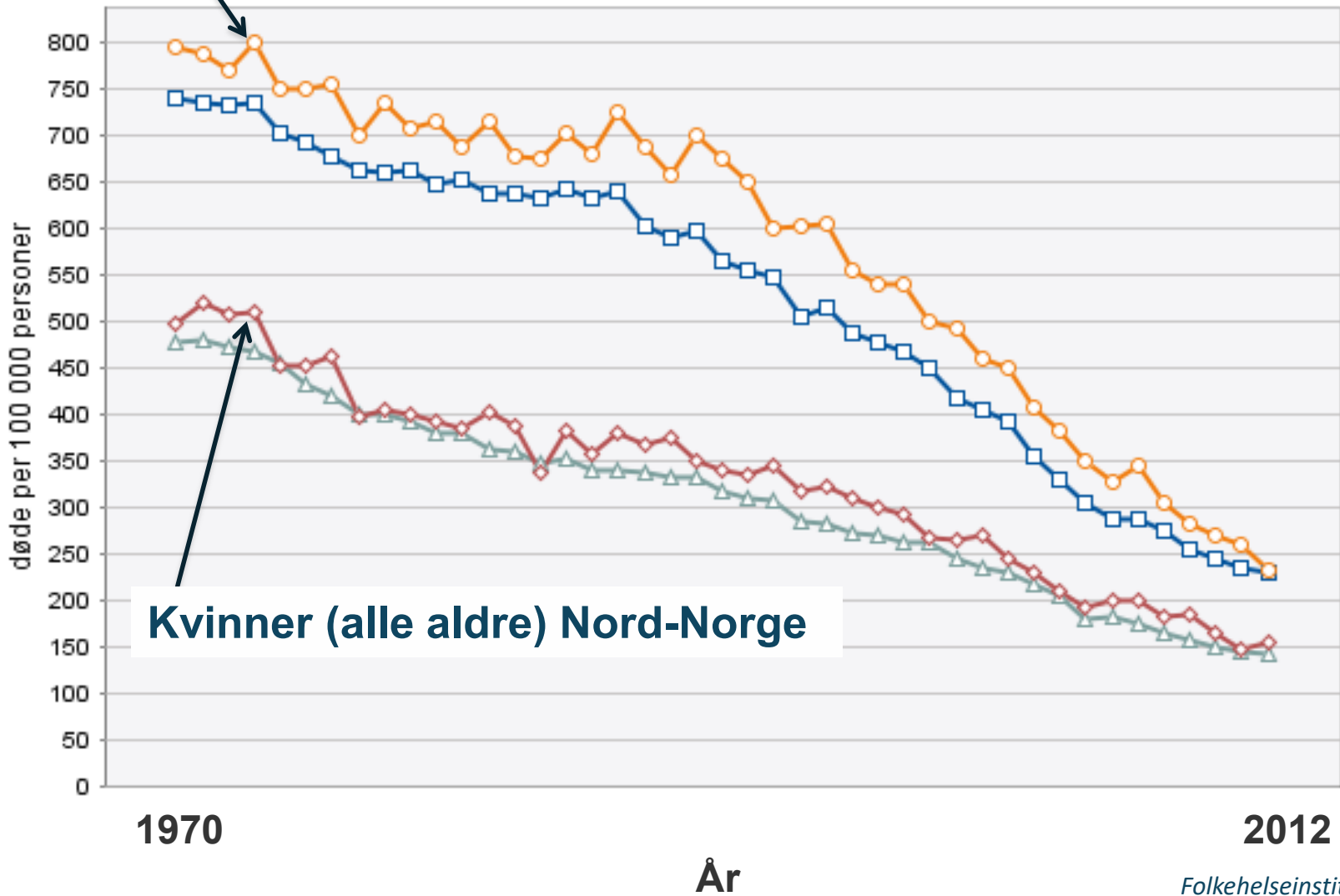
- 83 000 kr for ph.d.-prosjekt
- 26 000 kr pr. artikkel

- [-] The Tromsø Study
  - [+] Tromsø 1 - Description of variables
  - [+] Tromsø 1 - Tables
  - [+] Tromsø 2 - Description of variables
  - [+] Tromsø 2 - Tables
  - [+] Tromsø 3 - Description of variables
  - [+] Tromsø 3 - Tables
  - [+] Tromsø 4 - first visit - Description of variables
  - [+] Tromsø 4 - second visit - Description of variables
  - [+] Tromsø 4 - Tables
  - [+] Tromsø 5 - first visit - Description of variables
  - [+] Tromsø 5 - Tables
  - [+] Tromsø 5 - second visit - Description of variables
  - [+] Tromsø 6 - first visit - Description of variables
  - [+] Tromsø 6 - second visit - Description of variables
  - [+] Tromsø 7 - first visit - Description of variables
  - [+] Tromsø 7 - second visit - Description of variables

Hjerte- og kardødelighet Nord-Norge og Norge 1970 – 2012

Menn (alle aldre) Nord-Norge

Kvinner (alle aldre) Nord-Norge

UiT

THE ARCTIC
UNIVERSITY
OF NORWAY

Risikofaktorer menn 40-49 år

Risikofaktor	1974	1979	1986	1994	2001	2008	2016
Røyk (%)	62	51	45	41	35	22	13
Kolesterol (mmol/L)	7,3	6,6	6,3	6,2	6	5,58	5,45
Systolisk blodtrykk (mmHg)	129	134	133	134	129	129	127
Overvekt %	38	41	45	48	50	50	50
Fedme %	5	5	6	11	18	20	27

Tromsøundersøkelsen viser at

- Nedgangen i dødelighet av hjerteinfarkt drives av nedgang i forekomsten av hjerteinfarkt og plutselig død utenfor sykehus
- Ca 2/3 av nedgangen i hjerteinfarkt skyldes endringer i kjente risikofaktorer (røyking, kolesterol og blodtrykk)
- Færre får hjerteinfarkt, og flere overlever infarkt de får
- *Mannsverk J. et al, Circulation 2016;133:74-81*

Circulation
JOURNAL OF THE AMERICAN HEART ASSOCIATION

Falling Coronary Heart Disease Rates: A Better Explanation?
Russell V. Luepker

Circulation. published online November 18, 2015;
Circulation is published by the American Heart Association, 7272 Greenville Avenue, Dallas, TX 75231
Copyright © 2015 American Heart Association, Inc. All rights reserved.
Print ISSN: 0009-7322. Online ISSN: 1524-4539

The online version of this article, along with updated information and services, is located on the
World Wide Web at:
<http://circ.ahajournals.org/content/early/2015/11/20/CIRCULATIONAHA.115.019862>

Overleve til 90 år blant menn: Tromsøundersøkelsen 1974-2018

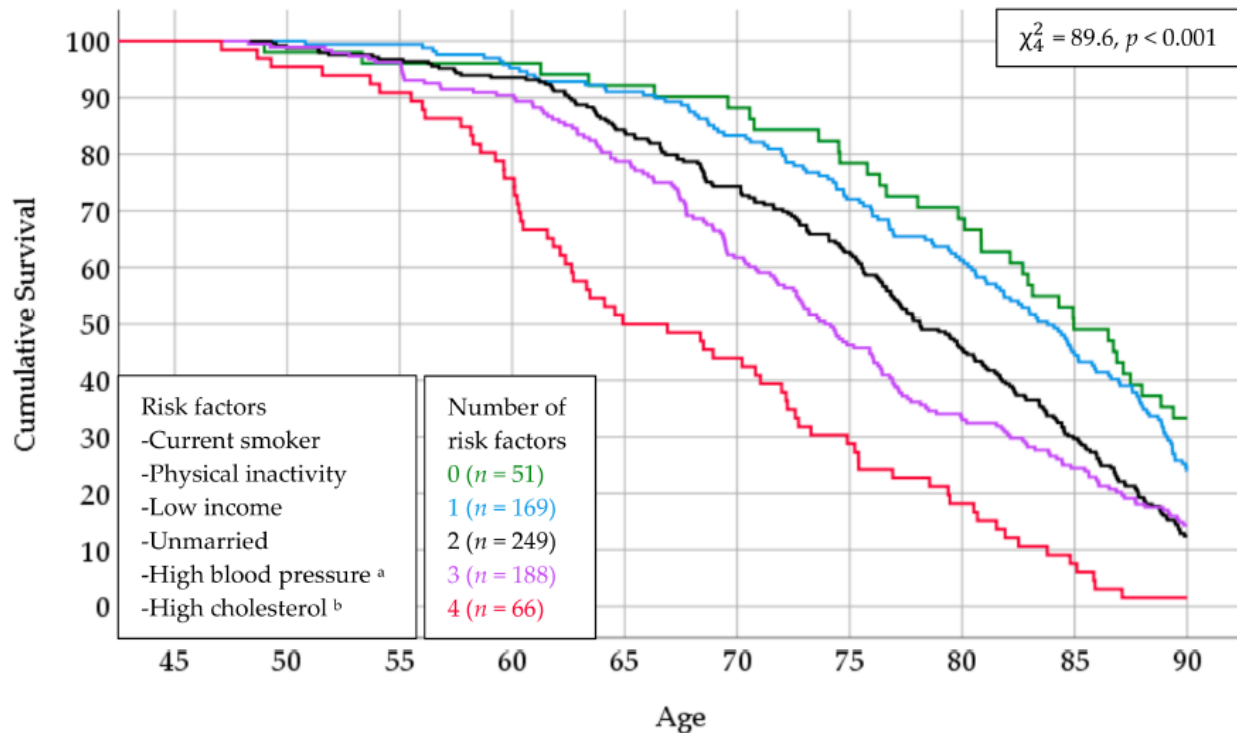
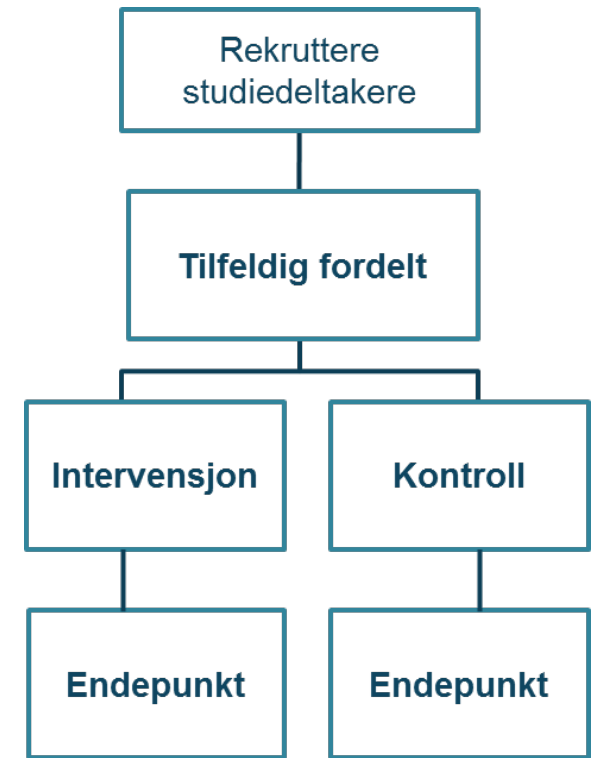

Figure 2. Survival curves according to number of risk factors in Tromsø 1. The Tromsø Study. ^a Systolic blood pressure ≥ 140 or diastolic pressure ≥ 90 or blood pressure medication; ^b Total cholesterol > 7 .

Int. J. Environ. Res. Public Health 2019, 16, 2028

Oppfølgingsstudier mellom de store datainnsamlingene

Hypoteser fra analyser i Tromsøundersøkelsen er utgangspunkt for kliniske utprøvinger og oppfølgingsstudier

Øker kokekaffe kolesterol i blodet?

Reduserer omega-3 tilskudd blodtrykk og blodfettstoffer?

Kan B-vitamin beskytte mot hjerteinfarkt?

Beskytter D-vitamin mot overvekt, depresjon, diabetes?

Nye verktøy for livsstilsendring - har de effekt?

År	1974	1979-80	1986-87	1994-95	2001-02	2007-08	2015-2016
	Tromsø 1	Tromsø 2	Tromsø 3	Tromsø 4	Tromsø 5	Tromsø 6	Tromsø 7
Deltakere, n	6 595	16 221	21 826	27 158	8 130	12 984	21 083
Alder, år	20-49	20-54	12-67	25-97	30-89	30-87	40+
Oppmøte %	74	78	75	72	79	66	65

Hva bidrar Tromsøundersøkelsen med?

- Nasjonal og internasjonal forskningsressurs
- Folkehelsebarometer – kartlegger risikofaktorer og sykdom
- Fremskaffer grunnlag for endring i levevaner og helseatferd
- Verktøy for målrettet planlegging og forebygging
- Økt kompetanse og bedre pasientbehandling